

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การวางแผนพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

The sufficiency Economy principle in Thailand's Sustainable Development Plan

ปรเมธี วิมลศิริ*

บทคัดย่อ

“เศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficiency Economy) เป็น “ปรัชญา” ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทาน เพื่อชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต และการปฏิบัติตนให้แก่ประชาชนทุกระดับทุกสาขาวิชาชีพ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในฐานะหน่วยงานกลางระดับนโยบายที่มีบทบาทหลักในการจัดทำแผนพัฒนาได้น้อมนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับปัจจุบัน ซึ่ง สศช. ไม่เพียงแต่น้อมนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาบรรจุไว้ในแผนเท่านั้น แต่ยังได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติในมิติต่าง ๆ ร่วมกับภาคีการพัฒนาอื่น ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน โดยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จะให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อแสดงให้เห็นว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่สามารถนำการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนได้ โดยมีหลักการว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดกำกับการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งการดำเนินกิจกรรมตามหลักคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

* เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ทุกกิจกรรมต้องตั้งอยู่บนฐานความรู้ โดยเฉพาะความรอบรู้ใน “ภูมิสังคม” ในการดำเนินกิจกรรม การมีคุณธรรม ผ่านกระบวนการที่ตั้งบนหลักการของ **ความพอประมาณ** **ความมีเหตุผล** และการมีภูมิคุ้มกันแปรไปสู่ผลผลิต โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นผลลัพธ์ของการขับเคลื่อนการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ที่เป็นผลลัพธ์ระยะยาวต่อไป

Abstract

“Sufficiency Economy” is a philosophy conceived and developed by His Majesty King Bhumibol Adulyadej. The philosophy is a principle for appropriate conduct by the populace at all levels. NESDB as the central planning authority of Thailand, has adopted the philosophy into the formulation of the five-year national development plan since the Ninth National Economic and Social Development Plan (NESDP) and has translated the philosophy into actions in various aspects with supports from development partners e.g. public sector, private sector, civil society, local government, and communities. The translation of Sufficiency Economy Philosophy (SEP) during the 12th NESDP period focuses on the linkages of SEP to SDGs based on the idea that SEP is the principle guideline for implementing SDGs’ activities based on three principle : moderation, reasonableness, immunity and two conditions : moral and knowledge condition, particularly knowledge in all social and environmental contexts. The goal of SDGs based on SEP is to create a balanced and stable development and lead to the long- term vision “stability, prosperity, and sustainability” as the ultimate goal of sustainable development.

1. ความเป็นมา

“เศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficiency Economy) เป็น “ปรัชญา” ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดชฯ ได้พระราชทาน เพื่อชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต และการปฏิบัติตนให้แก่ประชาชนทุกระดับ ทุกสาขาวิชาชีพ ซึ่งพระองค์ทรงห่วงใยต่อสถานการณ์และปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการดำรง

ชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทยและสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ โดยให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาคน” ในการดำเนินชีวิตอย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง **ความพอมีพอกิน การรู้จักพอประมาณ** การคำนึงถึง **ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว** ที่ดีไม่ประมาท ตระหนักถึงความถูกต้องในหลักวิชา มีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต โดยมีแนวคิดในการทำงานคือ “**เข้าใจ เข้าถึง และร่วมพัฒนา**”

อย่างสอดคล้องกับ “ภูมิสังคม” ที่หลากหลายของระบบ ภูมินิเวศ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อผลประโยชน์ ของประชาชน โดยประชาชน มีส่วนร่วมตัดสินใจ เป็นการมุ่งสู่ “การพึ่งตนเอง” ดำเนินการด้วยความ รอบคอบระมัดระวัง “ทำตามลำดับขั้นตอน” มีการ ทดลองด้วยความเพียรจนมั่นใจ จึงนำไปใช้ประโยชน์และ เผยแพร่สู่สาธารณะ

ในปี พ.ศ. 2542 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้เชิญผู้ทรง คุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่น ๆ มาร่วมกัน ประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจ พอเพียงเพื่อน้อมนำเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาในแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 โดยได้จัด ทำเป็นบทความเรื่อง “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และได้้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทาน พระบรมราชวินิจฉัย โดยทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไข พระราชทานและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราช- ทานพระบรมราชานุญาตให้นำบทความที่ทรงแก้ไข แล้วไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของสำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนโดยทั่วไป

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ สศช. ได้ยึดถือเป็น ปรัชญานำทางการพัฒนานั้น มีหลักการสำคัญว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนะ แนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยมีแนวคิดทางสายกลางเป็นหัวใจสำคัญของ กรอบแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งทาง สายกลางในที่นี้ หมายถึง วิธีการ หรือการกระทำที่ พอประมาณ บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจและสร้าง ภูมิคุ้มกันที่จะนำไปสู่การพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัตร มุ่งเน้น การรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคง และความ ยั่งยืนของการพัฒนา ซึ่งสามารถสรุปความได้ว่า ปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการพร้อม ๆ กัน ได้แก่ ความพอประมาณ ความ มีเหตุผล และภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยกิจกรรมใด ๆ ที่ขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไป จะไม่สามารถ เรียกได้ว่าเป็นความพอเพียง

ประการที่ 1 ความพอประมาณ หมายถึง ความ พอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป ต้องไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น และเป็นการบริหารทรัพยากรให้เกิดการใช้ อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสภาพ สังคมและวัฒนธรรมไทย จะพบว่า ความพอประมาณนั้น นับเป็นแนวปฏิบัติที่มีมายาวนานแล้ว สังเกตได้จาก การดำเนินชีวิตของคนไทย “พออยู่ พอกิน” “พึ่งตนเอง” “ประหยัด เรียบง่าย และได้ประโยชน์สูงสุด”

ประการที่ 2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจ เกี่ยวกับระดับของความพอเพียง และการดำเนินการ อย่างพอเพียงนั้นต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลตามหลัก วิชาการ หลักกฎหมาย หลักคุณธรรม และวัฒนธรรม ที่ตั้งมาโดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึง ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่าง รอบคอบ ถ้วนถี่ “รู้จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค” และคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ “รู้เขา รู้เรา รู้จักเลือกนำสิ่งที่ดีและเหมาะสมมาประยุกต์ใช้” ทั้งนี้ ความมีเหตุผลในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความหมายที่สะท้อนถึงความเข้าใจผลที่อาจเกิดขึ้นจากการ กระทำ ณ สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง โดยความ มีเหตุผลจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการสั่งสมความรู้และ ประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาข้อมูลอย่าง เป็นระบบและรู้วิธีประมวลปัจจัยที่ซับซ้อนมาประยุกต์ใช้ ในการตัดสินใจ เพื่อให้ความคิดและการกระทำอยู่ใน กรอบที่ถูกต้องตามหลักเหตุผล ดังนั้น ความมีเหตุผลใน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการตัดสินใจและ การปฏิบัติบนพื้นฐานของความรู้และประสบการณ์

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในโอกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ มีอยู่ถึง ๒๙ พุทธศักราช ๒๕๕๒ เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยแนวพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ยังคงได้ถูกเชิญมาเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาและบริหารประเทศ

ประการที่ 3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากทั้งในประเทศและต่างประเทศที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้สามารถบริหารความเสี่ยง ปรับตัว และรับมือได้อย่างทันที่ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งนี้ การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีอาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเกิดจากความไม่ประมาท ซึ่งต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กับความมีเหตุผลและความพอประมาณ หลีกเลี่ยงความต้องการที่เกินพอดีของแต่ละบุคคล เป็นการสร้างวินัยในตัวเองให้เกิดขึ้นในระดับบุคคล เพื่อปกป้องตัวเองจากกระแสบริโภคนิยม หรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ต่าง ๆ เป็นกลไกการรองรับผลกระทบจากสถานการณ์ต่าง ๆ โดยดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เริ่มจากการ “แก้ไขปัญหาคู่จุดเล็ก” หรือ คิด Macro ทำ Micro

มีเงื่อนไขการตัดสินใจประกอบกิจกรรมให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งเงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม ดังนี้

เงื่อนไขที่ 1 ความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน (เพื่อการวางแผน) และความระมัดระวังในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติทุกขั้นตอน โดยนำหลักวิชาและความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ ทั้งในขั้นการวางแผนและปฏิบัติอย่างรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง กล่าวคือ นำวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาศึกษาอย่างรอบด้าน และมีความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน ตลอดจนมีความระมัดระวังในขั้นของการปฏิบัติ

เงื่อนไขที่ 2 คุณธรรม ประกอบด้วย การเสริมสร้างให้จิตใจมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ และ

มีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต โดยเน้นความอดทน ความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ การปฏิบัติเพื่อให้เกิดความพอเพียงนั้น ต้องเสริมสร้างให้คนในชาติมีพื้นฐานจิตใจที่มีคุณธรรม ประกอบด้วย มีความตระหนักในความซื่อสัตย์ สุจริต จริตใจ ทั้งนี้ การที่บุคคลครอบครัวยุคใหม่ และชุมชนจะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ต้องนำระบบคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมาประพาดปฏิบัติก่อน โดยเริ่มจากการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว การศึกษาอบรมในโรงเรียน การสั่งสอนศีลธรรมจากศาสนา รวมทั้งการฝึกจิต ข่มใจตนเองในขณะเดียวกัน ต้องมีการ “ดำเนินชีวิตด้วยความเพียร” คือ มีความอดทน ความรอบคอบ และความเพียร ตลอดจนใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

องค์ประกอบทั้งสามประการของ “ความพอเพียง” มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกันอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ความมีเหตุผลจะเป็นพื้นฐานของอีกสององค์ประกอบคือ ความพอประมาณและการมีภูมิคุ้มกันในตัว ความมีเหตุผลจะเป็นกระบวนการเสริมสร้างให้ ความพอใจเป็นไปแต่โดยพอประมาณ เพื่อไม่ให้เกิดการกระทำที่เกินพอดีหรือน้อยไปหรือเกิดอคติจนเกินขนาด และทำให้การตัดสินใจอยู่ในขอบเขตที่พอเพียง ในขณะที่ความพอประมาณจำเป็นต้องมีระดับมากพอที่จะสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อเป็นปัจจัยเสริมสร้างให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีเหตุผลทั้งในปัจจุบันและอนาคต อย่างไรก็ตาม ความมีเหตุผลต้องมีระดับที่สามารถปรับเปลี่ยนไปได้ตามความรู้และประสบการณ์ การรับรู้และการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติ (การกระทำของแต่ละบุคคล) ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไปตามศักยภาพ โอกาส สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของแต่ละบุคคล เช่น ภูมิหลังของครอบครัว การอบรมบ่มนิสัย เป็นต้น ผู้ปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องปฏิบัติตาม “เงื่อนไข” ความรอบรู้ และคุณธรรมทั้งสองข้อด้วย โดยจะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้และคุณธรรมคู่กันอย่างสมดุล หากขาดข้อใดข้อหนึ่งแล้ว จะทำให้

กระบวนการตัดสินใจผิดพลาดได้ เช่น ถ้ามีความรู้
อย่างเดียว แต่นำความรู้ไปใช้ในทางมิชอบ อาจจะนำ
ความเสียหายมาสู่ตนเองและสังคมได้ ในลักษณะ
เดียวกันถ้ามีคุณธรรม แต่ขาดความรู้ก็อาจตัดสินใจอย่าง
รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ก่อให้เกิดผลเสียหายได้เช่นเดียวกัน
ผู้ปฏิบัติที่มีความรอบรู้และคุณธรรมคู่กันตามปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง จะทำให้การตัดสินใจและกระทำ
การใด ๆ เป็นไปอย่างพอประมาณ มีเหตุผลและเกิด
ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองได้

2. การน้อมนำ

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สู่การพัฒนา

สศช. ในฐานะหน่วยงานกลางระดับนโยบายที่มี
บทบาทหลักในการจัดทำแผนพัฒนาได้น้อมนำ “ปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางการพัฒนา
มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จนถึงแผน
พัฒนาฯ ฉบับปัจจุบัน ซึ่ง สศช. ไม่เพียงแต่น้อมนำ
“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาบรรจุไว้ในแผน
เท่านั้น แต่ยังได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอ
เพียงมาขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติในมิติต่างๆ ร่วมกับภาคี
การพัฒนาทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน สรุปได้ ดังนี้

2.1 ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544)

สศช. ได้ทบทวนกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาฯ โดย
น้อมนำพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรเมน
ทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ที่ได้พระราชทานแนวคิด
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่พสกนิกรชาวไทย โดย
ให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาคน” ในการดำเนินวิถี
ชีวิตอย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมี
พอกิน การรู้จักพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล
การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ไม่ประมาท ตระหนักถึง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความถูกต้องในหลักวิชา มีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต โดยมีแนวคิดในการทำงานคือ “เข้าใจ เข้าถึง และร่วมพัฒนา” อย่างสอดคล้องกับ “ภูมิสังคม” ที่หลากหลายของระบบภูมินิเวศ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดการพัฒนาจากเดิมที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นจุดมุ่งหมายหลัก แต่เพียงอย่างเดียวเป็นการเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางหรือเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา เพราะคนเท่านั้นที่เป็นปัจจัยชี้ขาดถึงความสำเร็จของการพัฒนา ในทุกเรื่อง โดยการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยให้คนมีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเท่านั้น ไม่ใช่เป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาอีกต่อไป รวมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการวางแผน จากการวางแผนแบบแยกส่วนรายสาขา เศรษฐกิจหรือสังคมที่ขาดความเชื่อมโยงเกื้อกูลต่อกัน มาเป็นการพัฒนาแบบรวมส่วนหรือบูรณาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มุ่งเน้นที่จะให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศทุกขั้นตอน ตั้งแต่ต้นจนจบ คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามผล ร่วมปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน และร่วมได้รับประโยชน์จากการพัฒนาที่เน้นให้คนเป็นศูนย์กลาง หรือเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา เรียกอีกนัยหนึ่งคือ เป็นการพัฒนาของคน โดยคน และเพื่อคน ซึ่งจะทำให้การพัฒนาประเทศไทย ก้าวเข้าสู่การพัฒนาที่พึงปรารถนาในระยะยาว คือ เศรษฐกิจดี สังคมไม่มีปัญหา และการพัฒนายั่งยืน

2.2 ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549)

โดย สศช. ได้ัญเชิญ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาฯ โดยมุ่งพัฒนาสู่ “สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ” ซึ่งในส่วนของการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติในช่วงนี้เป็นการ **จุดประกายและเน้นย้ำความรู้** เพื่อจุดประกายความ

สนใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดย สศช. ได้ดำเนินการจัดทำเอกสารเผยแพร่ทั้งเชิงวิชาการและการจัดทำแผนภาพปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่มีเนื้อหาง่ายต่อการทำความเข้าใจ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ความเข้าใจไปยังกลุ่มบุคคล หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในลักษณะการสร้างองค์ความรู้ การถ่ายทอดความรู้ผ่านรูปแบบต่าง ๆ เช่น หลักสูตรการศึกษา การขยายผลในชุมชน การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

2.3 ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2554) เน้นการขยายเครือข่าย สร้างคน และสื่อสารแบบผสมผสานสู่สาธารณชน

ได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ ให้กับหน่วยงาน องค์กร ภาคีต่าง ๆ ทั้งภาครัฐผ่านกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาฯ ภาคเอกชนผ่านกระบวนการการสร้างเครือข่ายในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านกระบวนการแปลงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ และระดับชุมชนผ่านกระบวนการวางแผนพัฒนาชุมชน เป็นต้น

2.4 ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 – 2559)

ใช้แนวคิดต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9-10 ที่ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และ “สร้างสมดุลการพัฒนา” โดยทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 คือ การสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่างๆ เพื่อให้การพัฒนาประเทศมีความสมดุลและยั่งยืน โดยมีการนำทุนด้านต่าง ๆ ที่ภายในประเทศมีอยู่มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน ซึ่งก็คือ

การพัฒนาบนฐานของภูมิสังคมของประเทศ พร้อมทั้งเสริมสร้างการพัฒนาคนและสังคมให้เกิดความแข็งแกร่งสู่สังคมคุณภาพ อันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ ซึ่งในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สคช. **เน้นการขยายผลการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** ไปประยุกต์ใช้ในบุคคล ครัวเรือน ชุมชน หน่วยงาน องค์กรระดับต่าง ๆ

2.5 ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564)

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ได้ถูกน้อมนำเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาไว้ในแผนพัฒนาฯ มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้เกิดการบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมดุลผสมผสาน มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ มีที่ยืนและเปิดโอกาสให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุข และอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศมีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพ มีเสถียรภาพ มีการกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม อันเป็นการเติบโตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งชุมชน วิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรมที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และยึด “วิสัยทัศน์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี” เป็นกรอบของวิสัยทัศน์ประเทศในแผนพัฒนาฯ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” รวมทั้งยึด “เป้าหมายอนาคตประเทศไทย ปี พ.ศ.2579” ที่เป็นเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปีแรกและเป้าหมายในระดับย่อยลงมา ควบคู่กับกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

การพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เป็น 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) สู่การปฏิบัติ ซึ่งการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้ตั้งอยู่บนหลักการขององค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการตั้งเป้าหมายบนหลักการความพอดี ความพอประมาณ และการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศ รวมถึงการสร้างเสริมคุณธรรม และการพัฒนาองค์ความรู้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศ โดยมีเป้าหมายในมิติหลักๆ ประกอบด้วย

- (1) คนไทยที่มีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติ และพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความเจริญทางจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่พอเพียง มีความเป็นไทย
- (2) การลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และความยากจน การเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง กลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 40 มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 15
- (3) ระบบเศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ โครงสร้างเศรษฐกิจปรับสู่เศรษฐกิจฐานบริการและดิจิทัล มีผู้ประกอบการรุ่นใหม่ และเป็นสังคมผู้ประกอบการ มีผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กที่เข้มแข็ง สามารถใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างสรรค์คุณค่าสินค้าและบริการ รวมทั้งมีระบบการผลิตและให้บริการจากฐานรายได้เดิมที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เศรษฐกิจไทยมีเสถียรภาพ และมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย

ร้อยละ 5 ต่อปีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเป็นประเทศที่มีรายได้สูงภายในปี พ.ศ. 2579

- (4) ทนทางธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมสามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหาร พลังงาน และน้ำ โดยเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ เพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคพลังงานและขนส่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 7 ภายในปี พ.ศ. 2563 เทียบกับการปล่อยในกรณีปกติมีปริมาณหรือสัดส่วนของขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องหลักสุขาภิบาลเพิ่มขึ้น และรักษาคุณภาพน้ำและคุณภาพอากาศในพื้นที่วิกฤตอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน
- (5) มีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย สังคมปลอดภัย สามัคคี สร้างภาพลักษณ์ที่ดี และเพิ่มความเชื่อมั่นของนานาชาติต่อประเทศไทย ความขัดแย้งทางอุดมการณ์และความคิดในสังคมลดลง ปัญหาอาชญากรรมลดลง ประเทศไทยมีส่วนร่วมในการกำหนดบรรทัดฐานระหว่างประเทศ และ
- (6) มีระบบบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย โปร่งใส ตรวจสอบได้ กระจายอำนาจและมีส่วนร่วมจากประชาชน เพิ่มการใช้ระบบดิจิทัลในการให้บริการ ปัญหาคอร์รัปชันลดลง และการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระขึ้น

เป้าหมายทั้ง 6 กลุ่มหลักภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 สะท้อนถึงเป้าหมายการขับเคลื่อนการพัฒนาตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และเป้าหมายในระยะยาวภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่ต้องบรรลุภายในระยะเวลา 20 ปี

3. การเชื่อมโยงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ซึ่งเป็นเป้าหมายการพัฒนาของโลกจนถึงปี พ.ศ. 2573 ประกอบด้วย 17 เป้าหมาย ได้แก่

- (1) จัดความยากจนทุกรูปแบบในทุกพื้นที่
- (2) จัดความหิวโหย บรรลุเป้าหมายความมั่นคงทางอาหาร ปรับปรุงโภชนาการ และการทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน
- (3) สร้างหลักประกันให้คนมีชีวิตที่มีคุณภาพ และส่งเสริมสุขภาวะที่ดีของคนทุกเพศทุกวัย
- (4) สร้างหลักประกันให้การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและครอบคลุม และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน
- (5) บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สตรีและเด็กหญิง
- (6) สร้างหลักประกันให้มีน้ำใช้ และมีการบริหารจัดการน้ำและการสุขาภิบาลอย่างยั่งยืนสำหรับทุกคน
- (7) สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ที่ยั่งยืนในราคาที่ย่อมเยา
- (8) ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และครอบคลุม และการจ้างงานเต็มอัตรา และงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน
- (9) สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความต้านทานและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

- (10) ลดความไม่เท่าเทียมทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ
- (11) ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ด้านทานและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างครอบคลุมและยั่งยืน
- (12) สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน
- (13) ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับสภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ
- (14) อนุรักษ์และใช้มหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอื่น ๆ อย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- (15) ปกป้อง ปันฟู และส่งเสริมการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการป่าไม้

ที่ยั่งยืน การต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย หยุดยั้งการเสื่อมโทรมของดินและฟื้นฟูสภาพดิน และหยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

- (16) สนับสนุนสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมที่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ และทุกคนสามารถเข้าถึงในทุกระดับ
- (17) เสริมสร้างความแข็งแกร่งของกลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ซึ่งสามารถแสดงความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ทั้ง 10 ยุทธศาสตร์กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย ได้ตามแผนภาพ

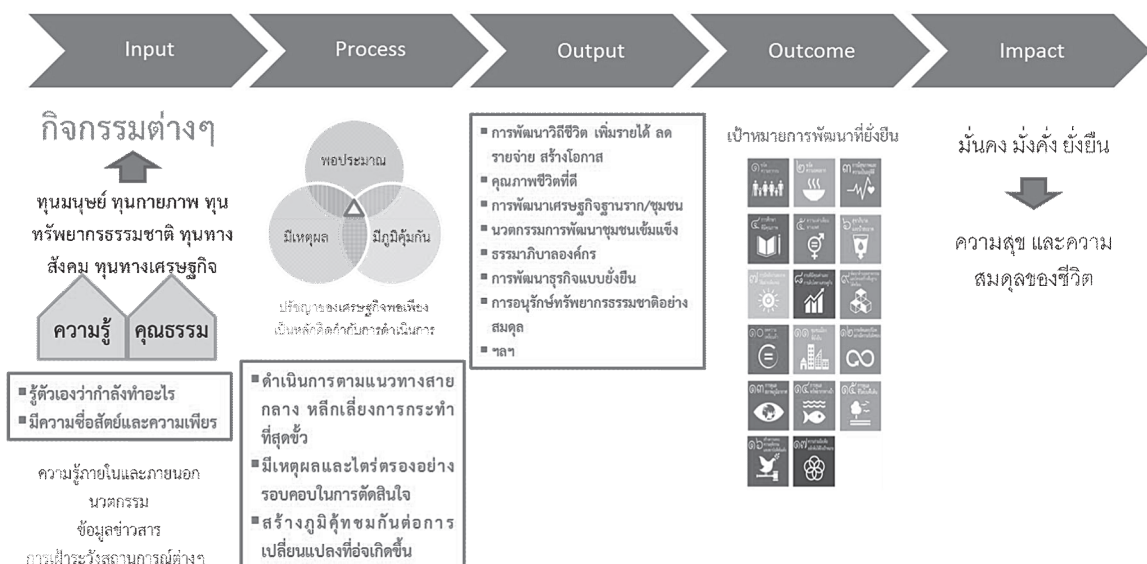
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
๑	เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์		*	*	*													
๒	สร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม	*				*					*						*	
๓	สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และแข่งขันได้อย่างยั่งยืน		*					*	*	*		*						
๔	เติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน					*							*	*	*	*		
๕	สร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคงและยั่งยืน																*	
๖	บริหารจัดการภาครัฐ ป้องกันการทุจริต ประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย																*	*
๗	พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์					*	*		*		*							
๘	พัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม								*									
๙	พัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ											*						
๑๐	ความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อการพัฒนา																	*

สำหรับการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในประเทศไทย ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ขึ้น โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีคณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รวม 3 ชุด ประกอบด้วย

- (1) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
- (2) คณะอนุกรรมการส่งเสริมความเข้าใจและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- (3) คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยคณะอนุกรรมการส่งเสริมความเข้าใจและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีภารกิจในการเชื่อมโยงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งยึดหลักการว่า **“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดกำกับการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน”** กล่าวคือ การดำเนินกิจกรรมตามหลักคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกกิจกรรมต้องตั้งอยู่บนฐานความรู้ (ความรู้รอบรู้ในข้อเท็จจริง

เกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะความรู้ใน “ภูมิสังคม” ในการดำเนินกิจกรรม) และการมี**คุณธรรม** (ความซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียร ประกอบการงานด้วยความตั้งใจ ไม่ละเลย ไม่ทอดทิ้ง) ผ่านกระบวนการที่ตั้งบนหลักการของ**ความพอประมาณ** (ความเหมาะสมของการดำเนินงาน เป็นไปตามอัตราและภูมิสังคม ทำเป็นขั้นตอนเพื่อให้การดำเนินงานมีความก้าวหน้า โดยที่ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน) **ความมีเหตุผล** (การพิจารณาที่จะดำเนินงานใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ ไม่ย่อท้อ ไร้อคติ คำนึงถึงเหตุและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้อง เกิดประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์และความสุข) และ**การมีภูมิคุ้มกัน** (พร้อมรองรับต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดี) แปรไปสู่ผลผลิตโดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นผลลัพธ์ของการขับเคลื่อนการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินการต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่ผลลัพธ์ของความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และความสุขและสมดุลของชีวิต ซึ่งเป็นผลลัพธ์ระยะยาวที่ยั่งยืนต่อไป โดยมีกรอบแนวคิดการเชื่อมโยงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแผนภาพ

การส่งเสริมความเข้าใจและประเมินผลการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะยึดกรอบแนวคิดดังกล่าว เพื่อจัดการความรู้เชิงลึกตัวอย่าง การขับเคลื่อนนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน พร้อมทั้งสรุปความเชื่อมโยงของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและผลลัพธ์ระยะยาว โดยจะทำการสรุปความเชื่อมโยงในหลากหลายระดับและหลากหลายหน่วยงานตั้งแต่ระดับบุคคล/ชุมชน/องค์กร เพื่อเผยแพร่และขยายผลการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในและต่างประเทศ

ตัวอย่างการจัดการความรู้เชิงลึกที่เชื่อมโยงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจากการขับเคลื่อนการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรของภาคธุรกิจเอกชน 7 องค์กร ประกอบด้วย เอสซีจี (SCG) บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัท บางจาก ปีโตรเลียม จำกัด (มหาชน) กลุ่มมิตรผล บริษัท ไทยโตชิบาอุตสาหกรรม จำกัด บริษัท ซีพีออลล์ จำกัด (มหาชน) และบริษัท เบทาโกร จำกัด (มหาชน) พบว่า สามารถช่วยหนุนเสริมการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวม 12 เป้าหมาย คือ

- (1) มิติด้านความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Prosperity) จำนวน 4 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 7 8 9 และ 11 ในการสร้างความมั่นคงทางพลังงานให้กับประเทศ การส่งเสริมระบบเศรษฐกิจให้เจริญเติบโต เกิดการจ้างงาน ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีส่วนสนับสนุนการรองรับต่อภัยพิบัติภัยฉุกเฉิน โดยกำหนดให้มีมาตรการการรองรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น
- (2) มิติด้านการพัฒนาคน (People) จำนวน 3 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 2 และ 4

ในการช่วยสนับสนุนการสร้างหลักประกันว่าประชาชนมีสิทธิเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากร การส่งมอบอาหารที่ดี มีคุณภาพให้กับผู้บริโภค ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพพนักงาน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างวัฒนธรรมเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งแนวทางการบริหารองค์กรบนความยั่งยืนที่ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

- (3) มิติด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (Planet) จำนวน 4 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 6 12 13 และ 15 ในการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพใช้เทคโนโลยีสะอาดในกระบวนการบำบัดน้ำใช้และน้ำเสียภายในโรงงาน ผลิตสินค้าและบริการที่ยั่งยืน ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ช่วยปกป้องฟื้นฟูระบบนิเวศบนบก และอนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศอย่างยั่งยืน และ
- (4) มิติด้านความยุติธรรมและสันติภาพ (Peace) จำนวน 1 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 16 การกำหนดจรรยาบรรณธุรกิจให้ครอบคลุมนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืน ยึดหลักธรรมาภิบาล คำนึงถึงคุณธรรมและต่อต้านการทุจริตและคอร์รัปชัน

จากการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการเชื่อมโยงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญในการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรธุรกิจเอกชน ซึ่งจะได้พัฒนาเป็นแนวทางในการขยายผลการนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในองค์กรอื่น ๆ คือ

- (1) ความรู้ความเข้าใจทั้งในส่วนขององค์กร ตั้งแต่จุดมุ่งหมายขององค์กร สถานการณ์ต่าง ๆ ขององค์กร และสภาพแวดล้อมขององค์กร หรือเรียกรวมกันว่า ความรู้ความเข้าใจที่ถ่องแท้ในภูมิสังคมขององค์กร ซึ่งต้องทำการศึกษา ค้นคว้าผ่านรูปแบบต่าง ๆ
- (2) ต้นแบบในการดำเนินการ โดยผู้บริหารระดับในองค์กร มีการลงมือปฏิบัติตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับพนักงานในองค์กร
- (3) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะการได้รับความร่วมมือจากคนในองค์กรร่วมขับเคลื่อนในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ อาทิ เครือข่ายธุรกิจ ชุมชน สังคม ในกระบวนการดำเนินงานที่ตั้งบนองค์ประกอบความพอประมาณ การมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน
- (4) การติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะเป็นปัจจัยป้อนกลับสู่กระบวนการพัฒนาการดำเนินการต่าง ๆ อาทิ ตัวชี้วัดความสุขของพนักงานเพื่อให้ทราบถึงสภาพการณ์ในการทำงานที่เกิดขึ้นที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทาง/กิจกรรมหนุนเสริม
- (5) การสื่อสารภายในองค์กร การมีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย หรือช่องทางที่ผู้บริหารสามารถสื่อสารกับคนในองค์กรได้โดยตรง จะทำให้ทุกคนในองค์กรสามารถรับข้อมูลข่าวสาร เกิดความเข้าใจในแนวทางปฏิบัติ และปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน

นอกจากนั้น ยังมีบุคคล ชุมชน องค์กรที่ดำเนินกิจกรรมบนพื้นฐานของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นจำนวนมาก อาทิ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เป็นการพัฒนาจากภูผาสู่หานที่ อันก่อให้เกิดทั้งการอนุรักษ์ธรรมชาติ (SDG 15) การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางทะเล (SDG 14) การรักษาพันธุ์สัตว์ทะเลเพื่อการอนุรักษ์และดำรงวิถีชีวิตชุมชนประมงพื้นบ้าน (SDG 1 2 และ 10) ซึ่งการดำเนินการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนเป็นการดำเนินการที่ให้ความสำคัญกับ “ภูมิสังคม” ของพื้นที่ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับองค์ความรู้สมัยใหม่ เกิดเป็นนวัตกรรมที่สอดคล้องกับภูมิสังคมของพื้นที่ รวมถึงเกิดการหลอมรวมเป็นวิถีชีวิต เช่น ธนาคารปุม้า กับวิธีการ “เขี่ยไขปู” ที่กลายเป็นวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านในการจัดการไขปูก่อนที่จะส่งขายเพื่อให้เกิดการขยายพันธุ์ปูลงสู่ทะเล เป็นการคืนชีวิตให้ธรรมชาติไม่ให้เกิดการสูญพันธุ์หรือมีการลดจำนวนลงจนส่งผลต่อวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน และเมื่อไขปูได้กลายมาเป็นปูม้าในทะเลก็จะกลับมาเป็นรายได้ให้กับครอบครัวประมงพื้นบ้านต่อไป เป็นลักษณะของการใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ และเป็นการอนุรักษ์ปูม้าที่เรียบง่ายและเห็นผลได้จริง จากการที่กระตุ้นให้ชาวประมงพื้นบ้านได้ตระหนักถึงปัญหาผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เกิดความรู้สึกรับผิดชอบเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันในการหวงแหน ปกป้องรักษา และเข้าใจในคุณค่าของการร่วมมือร่วมใจเพื่อขยายพันธุ์ปูม้าและรักษาสภาพแวดล้อมของทะเล จนปัจจุบันการเขี่ยไขปูลงสู่ทะเลได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต สะท้อนให้เห็นถึงภาพคนในชุมชนที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล ไม่เบียดเบียน ซึ่งจะนำไปสู่รากฐานที่มั่นคงของประเทศและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

รูปแบบการพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็น 1 ใน 6 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ที่มีลักษณะของการเป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต และเป็นศูนย์บริการเบ็ดเสร็จจุดเดียว ในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติต่าง ๆ ควบคู่กับการพัฒนาวิถีชีวิตของประชาชน มีหลักการสำคัญที่ดำเนินไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีความเข้าใจและความรู้ในภูมิสังคม ซึ่งก็คือ สภาพแวดล้อมของพื้นที่ การมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมที่จะดำเนินการ เช่น การส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ ให้เกษตรกรนั้นจะมีเงื่อนไข คือ เกษตรกรจะต้องมาเรียนรู้ที่ศูนย์ศึกษาฯ ก่อนถึงจะได้รับการส่งเสริมอาชีพ การที่ศูนย์ศึกษาฯ มีการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็นนวัตกรรมและความรู้ของศูนย์ศึกษาฯ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคมในพื้นที่แต่ละแห่ง การมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เป็นเสมือนตัวเชื่อมระหว่างศูนย์ศึกษาฯ กับประชาชนในพื้นที่ และ

เป็นต้นแบบความสำเร็จในการพัฒนาเพื่อเป็นแรงกระตุ้น และแหล่งเรียนรู้ในการขยายผล และการที่ศูนย์ศึกษาฯ ทำหน้าที่เป็นส่วนอำนวยการให้เกิดการบูรณาการ การทำงานของหน่วยงานแต่ละแห่งในพื้นที่ ซึ่งเป็น รูปแบบการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่เห็นผลสำเร็จเป็นรูปธรรม ซึ่ง สศช. จะได้นำรูปแบบการดำเนินการของศูนย์ศึกษาฯ รวมถึงรูปแบบการดำเนินการของบุคคล องค์กร พื้นที่ ต่าง ๆ ที่ดำเนินการบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาจัดการความรู้และพัฒนาเป็นตัวแบบการพัฒนา ที่ยั่งยืนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

4. บทส่งท้าย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงยึดหลักการทรงงานในลักษณะเน้นการพัฒนา “คน” ด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการนำใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในทุกกิจกรรมของชีวิต ทั้งในระดับบุคคล

ระดับชุมชน ระดับองค์กร และระดับประเทศ โดยมีหลักการว่า การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องตั้งอยู่บนฐานความรู้ โดยเฉพาะ ความรอบรู้ใน “ภูมิสังคม” ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการต่าง ๆ การมีคุณธรรม ในแง่ของความซื่อสัตย์สุจริต และการมีความเพียรในการดำเนินกิจกรรมงานด้วยความตั้งใจ ผ่านกระบวนการที่ตั้งบนหลักการของความพอประมาณ ที่เป็นไปตามอัตภาพ และภูมิสังคม ทำเป็นขั้นตอน ความมีเหตุผล ในการพิจารณาที่จะดำเนินงานใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบ และการมีภูมิคุ้มกัน โดยเฉพาะการมีความพร้อมรองรับต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

ผลการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้พัฒนาประเทศไทยสู่ความสมดุลของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมี “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ที่มุ่งสู่การพัฒนาที่

ยั่งยืน ซึ่งองค์การสหประชาชาติ ได้ขอพระราชทาน พระราชวโรกาสเข้าเฝ้าและทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญ “UNDP Human Development Lifetime Achievement Award” เป็นรางวัลความสำเร็จสูงสุด ด้านการพัฒนามนุษย์ และกราบบังคมทูลว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้เป็นประโยชน์เฉพาะกับประเทศไทย แต่เป็นประโยชน์กับทุกประเทศที่ต้องการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ซึ่งในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในระดับสากลนั้น จะต้องมีการจัดการองค์ความรู้และการรวบรวมบทเรียน การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบความสำเร็จเพื่อจัดทำเป็นชุดความรู้ “ศาสตร์พระราชา...สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” และพัฒนาเป็นตัวแบบการพัฒนาที่ยั่งยืนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป อันจะเป็นประโยชน์กับทุกประเทศในการพัฒนาประเทศและมวลมนุษยชาติอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย. รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทย ปี 2550: เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (2555). ตามรอยพระราชดำริสู่ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”. กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (2557). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ.

_____. บทเรียนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2558). กรุงเทพฯ.

_____. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544.

_____. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549.

_____. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554.

_____. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559.

_____. ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. พ.ศ. 2560-2564.